

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ В ГАЛУЗІ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Чеклова В.М., Ходаківська Є.В., Євсейчик Т.І.

*Донецький інститут залізничного транспорту Української державної
академії залізничного транспорту
Українська державна академія залізничного транспорту
Державне підприємство «Донецька залізниця»*

Пасажи́рський транспортний комплекс - одна із значущих галузей транспортної системи, яка має велике соціально-економічне значення через її важливу роль в життєзабезпеченні світової спільноти.

В сучасних умовах подальший розвиток економіки не можливий без добре налагоджених пасажирських перевезень. Від їх чіткості і надійності залежить трудовий ритм підприємств промисловості, будівництва і сільського господарства, стан і настрої людей, їх працездатність. Тому перед наукою постала задача щодо творчого узагальнення практики організації пасажирських перевезень в ринкових умовах і проведення теоретичних досліджень з метою відпрацювання стратегії розвитку пасажирського транспортного комплексу. [1]

Актуальність вдосконалення та розвитку пасажирських перевезень залізничним транспортом сприяє постійній зацікавленості з боку різних авторських колективів, науковців, які висвітлюють злободенні питання у цій галузі, а також найчастіше пропонують шляхи їх вирішення.

Розглядаються питання транспортної логістики та маркетингу (Д. Бауерокс, О.В. Дикань, ін.) [2], питання формування технологій організації пасажирських перевезень залізничним транспортом (Т.В. Бутько, О.А. Середина, ін.), удосконалення процесу перевезень пасажирів (Д.В.Константинов, ін.), питання конкурентоспроможності залізничної галузі (Ю.В. Бараш, Б.М. Лапідус, ін.) [3] та підвищення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту (І. Белов, В. Галабурда, ін.), проблеми управління експлуатаційними витратами і собівартість перевезень на залізничному транспорті (В.Стоян, М.Чумаченко, ін.) [4], теоретико-методологічних проблем та практичних аспектів управління експлуатаційними витратами і собівартістю перевезень на залізничному транспорті (Н. Смехова, Я. Соколов, ін.) [5], розвитку залізничного транспорту у приміському сполученні (В. Глущенко, О. Гурченков, ін.) [6], з'ясування особливостей щодо відповідальності за правопорушення у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті (В.В. Голіна, О.М. Костенко, ін.) [7].

Розглянемо деякі дослідження та публікації у галузі пасажирських перевезень залізничним транспортом, визначимо їх актуальність.

Маркетинго-логістичний підхід в організації пасажирських перевезень на залізничному транспорті. Сучасний рівень транспортного обслуговування пасажирів ґрунтується на застосуванні сучасних транспортних, митних та інформаційних технологій, на максимальній реалізації можливостей кожного виду транспорту, що забезпечить інтеграцію України в європейську та міжнародну транспортну систему.

Збитковість пасажирських перевезень залізницями України вимагає нових підходів до їх організації. Покращення фінансового стану лише за рахунок підвищення тарифів на вартість проїзду у потягах, а також традиційних видів послуг з обслуговування пасажирів безпосередньо на вокзалах не дають істотного зростання доходів. Разом з тим у пасажирів з'являється великий спектр нових, сучасних потреб.

Відповідно до цього, у даній роботі розглядається необхідність застосування елементів маркетингу та логістики, що необхідно в умовах реформування залізничного транспорту, де посилення координації і взаємодії різних видів транспорту значно впливає на обсяги пасажирських перевезень на залізничному транспорті. Аналізуються проблеми, вирішення яких сприяє пошуку раціональної моделі управління, особливості розвитку сучасної організації перевезень пасажирів, важливу роль в яких займає взаємозв'язок маркетингових і логістичних досліджень. [2]

Форми та методи забезпечення пасажирських перевезень на залізничному транспорті. Забезпечення пасажирських перевезень - цілеспрямована діяльність відповідних суб'єктів яку, як і будь-яку іншу, можна успішно проводити у визначених формах, застосовуючи різні методи, що були апробовані на практиці. Аналіз цих форм і методів показує, яким чином і за допомогою чого можна реалізовувати мету, завдання і функції, що стоять перед системою пасажирських перевезень.

Для освітлення цього питання у даній публікації аналізуються нормативні акти органів виконавчої влади, якими регулюються суспільні відносини, що складаються у сфері пасажирських перевезень, визначаються та характеризуються форми та методи забезпечення таких перевезень на залізничному транспорті, обґрунтовується необхідність застосування адміністративно-попереджувальних заходів, зокрема адміністративного примусу державними суб'єктами пасажирських перевезень на залізничному транспорті. [8]

Стан залізничного транспорту приміського сполучення у розвинених регіонах (країнах) світу. Основним питанням, що

розглядається у даній праці є наступне. Залізничний транспорт посідає важливе місце в економіці і виконує низку функцій, основними з яких є виробнича і соціально-психологічна.

Виробнича функція залежить від кінцевого виходу продукції чи її вартості від використання різних факторів виробництва, конкретних видів ресурсів і затрат.

Соціально-психологічна функція визначається можливістю надання доступних транспортних послуг найширшим верствам населення. Якість транспортних послуг впливає на продуктивність праці, трудову дисципліну, настрої і здоров'я членів суспільства.

Поєднання виробничої та соціально-психологічної функцій залізничного транспорту суттєво впливає на розвиток нових інтеграційних зв'язків міста і приміських регіонів.

Для вдосконалення транспортної галузі регіону та подальших перетворень до рівня стандартів світових розвинених країн, при незбалансованій ринковій економіці України потрібен комплекс заходів по реструктуризації на всіх рівнях управління підприємствами державної транспортної галузі.

Спираючись на вищезазначене, у статті проаналізовано напрямки підвищення швидкості руху, обладнання вокзалів сучасним устаткуванням, приладами та іншими засобами автоматизації квитково-касових операцій у провідних регіонах світу. [6]

Інноваційна логістика в реформуванні та розвитку сфери послуг пасажирського залізничного транспорту. Інтеграція країни у світову транспортну систему, формування міжнародних транспортних коридорів, зростання пасажиропотоків викликають необхідність вивчення ряду проблем, пов'язаних з логістичними технологіями. Розвиток мережевої інфраструктури пасажирського залізничного комплексу, регіональних інформаційних логістичних центрів, розгалуженої термінальної і вокзальної мережі має будуватися шляхом формування цілісних логістичних систем управління пасажирськими перевезеннями.

Формування гармонійної структури пасажирського залізничного комплексу країни на базі технологій інноваційної логістики створить умови для оптимізації перевізного процесу та формування інтермодальних транспортних систем; формування науково обґрунтованого графіка руху рухомого складу та його оперативного контролю диспетчерами, розвитку інноваційно-логістичної системи залізничного транспорту, економічно доцільного розподілу повноважень та фінансових коштів у договорах державно-приватного партнерства, формування комплексного інформаційного супроводу та забезпечення уніфікації систем управління пасажирськими перевезеннями в ході про-

ектування та будівництва високошвидкісних магістралей (ВШМ); підвищення економічно обґрунтованих сфер конкурентної діяльності компаній - перевізників у різних сегментах. [9]

Мотиваційні моделі пасажирів залізничного транспорту. Основною даною статті є те, що є те, що попит населення на транспортні послуги майже завжди вторинний і служить для задоволення потреб, що мають «первинний» характер (робота, навчання, відпочинку і т.п., які є відображенням їх творчих вишукувань і можливостей). Звідси випливає, що при аналізі потенціалу ринку транспортних послуг потрібно обов'язково враховувати зміни первинних потреб, які залежать від рівня соціально-економічного розвитку регіону та способу життя проживає в ньому населення.

У статті викладено основні сучасні напрями маркетингу послуг, наведено деякі особливості потреб пасажирів при наданні їх послуг по перевезенню залізничним транспортом. [10]

Обґрунтування системи управління витратами з пасажирських перевезень на залізничному транспорті. У рамках структурної реформи залізничного транспорту Росії за період 2003-2008 рр. були створені нові структури управління пасажирським комплексом.

Перехід до нової організаційної структури пасажирського комплексу, заснованої на ринкових принципах, передбачає модернізацію системи управління витратами і економічними результатами. У наслідок цього, на стратегічному рівні потурбувалися впровадження збалансованої системи оціночних показників ефективної діяльності підрозділів пасажирського комплексу, а на оперативному рівні - досягнення прозорості управлінського обліку, вдосконалення системи бюджетного управління, методів розрахунку питомих витрат та проведення на їх основі економічних оцінок за сферами відповідальності пасажирського комплексу.

У зв'язку з вищевикладеним, тема дисертаційного дослідження є досить актуальною. [11]

Виявлення, розкриття і попередження злочинів економічної спрямованості у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті. В даний час на залізничному транспорті здійснюються корінні структурно - економічні перетворення, що супроводжуються криміналізацією найбільш прибуткових сфер ринку транспортних послуг, зокрема сфери пасажирських перевезень, а також значним зростанням економічних злочинів.

Злочини економічної спрямованості, скоєних на об'єктах залізничного транспорту в сфері пасажирських перевезень,

відрізняються певною специфікою, що відноситься, в першу чергу, до їх суб'єктам і способам скоєння злочинних дій.

Результати дослідження свідчать, що в діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ на транспорті по боротьбі з економічними злочинами, обслуговуючих сферу пасажирські перевезення, є істотні недоліки.

Оперативно-розшукова робота з виявлення, розкриття та попередження злочинів економічної спрямованості у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті, що проводиться оперативними підрозділами органів внутрішніх справ, обслуговуючими дану сферу, потребує науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення правових, організаційних, методичних і тактичних аспектів їх професійної діяльності. Це вимагає окремого наукового дослідження всього комплексу пов'язаних з цим предметом проблем, спеціальної розробки їх як на теоретичному, так і прикладному рівні.

Зазначені обставини визначили актуальність та основні напрямки даного дисертаційного дослідження. [12]

Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті.

Адміністративні проступки, вчинені у сфері перевезень залізничним транспортом, які можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації, завдають шкоду і відносинам власності, тому що в результаті цього процесу може відбуватися пошкодження або знищення об'єктів матеріального світу, що перебувають у власності різних учасників суспільних відносин. Основною ідеєю даної праці доповнення відповідної глави КУпАП нормою, яка передбачала б відповідальність за умисне знищення або пошкодження чужого майна, якщо ці дії не завдали значних збитків, що було б превентивним заходом щодо виникнення надзвичайних подій та їх наслідків, так як законодавець не передбачив адміністративної відповідальності за конкретні дії, які впливають на безпеку руху. [7]

Аналіз нормованих параметрів комфортабельності салону пасажирського вагона. У даній статті визначено взаємозв'язки між нормованими параметрами мікроклімату салону пасажирського вагона і його технічними характеристиками. Визначено вимоги до комфортабельності пасажирських вагонів, що являють собою сукупність різноманітних параметрів, які, у першу чергу, створюють оптимальні мікрокліматичні й санітарно-гігієнічні умови (температура, відносна вологість, рухливість повітря й т.п.), а також необхідні вимоги безпеки для пасажирів (температура огорожень вагона, кількість подаваного свіжого повітря й т.п.). [13]

Маркетингове забезпечення введення нової послуги на пасажирському залізничному транспорті. Очевидно, що пасажирське господарство на залізничному транспорті є ширшим і складнішим, ніж вантажне. Так, поряд з основною послугою пасажирам пропонується біля 200 додаткових сервісних послуг - як на вокзалах, так і у поїздах залізниць України, причому низка цих послуг пов'язана в єдині ланцюжки технологією їхнього надання. І якщо прагнути до системного підвищення рівня та якості обслуговування пасажирів, то без застосування логістики у пасажирському господарстві не обійтись.

Відповідно до цього у даній праці виконано маркетингове дослідження умов введення нової послуги у сфері сервісного обслуговування пасажирів на залізничному транспорті, визначено організаційні аспекти її забезпечення на базі застосування логістичних принципів управління потоковими процесами. [14]

Моделювання системи оперативного прогнозування пасажиропотоків у приміському сполученні на основі використання інтелектуальних технологій. У статті пропонується створення нової моделі прогнозування приміських пасажиропотоків у реальному часі, адаптованої до особливостей їх динамічних погодинних коливань протягом доби. Це обумовлює необхідність перенавчання та адаптації раніше запропонованої методики до особливостей більш суттєвої невизначеності, притаманної приміським перевезенням з подальшим створенням нової моделі, придатної для адекватної роботи у відповідному середовищі.

У результаті комплексного застосування запропонованої методики прогнозування в системі підтримки прийняття рішень оперативного персоналу стосовно раціоналізації та ефективності використання рухомого складу стає можливим отримання своєчасних і більш точних рішень. Це дозволить оперативно реагувати і формувати управляючі дії на перевізний процес, розробити найбільш ефективну та раціональну технологію курсування рейкових автобусів, удосконалити графік обороту приміських поїздів на основі принципів немаєтнікового руху та організувати загалом роботу приміського комплексу на принципах пасажирської логістики. [15]

Моделювання розподілу пасажиропотоків по поїздах на основі колективного інтелекту. В роботі розглядаються питання удосконалення організації пасажирських перевезень в дальньому та місцевому сполученнях на основі моделювання різних варіантів проїзду пасажирів в поїздах з урахуванням пересадок на залізничних вокзалах. Для рішення поставленої задачі використано автономну емерджентну PSO-

систему (Particle swarm optimization), перевагою якої є швидкість знаходження рішення для транспортної мережі великої розмірності.

Запропонована PSO-система для моделювання розподілу пасажиропотоків доводить перспективність застосування моделей на основі колективного інтелекту для формалізації гнучкої технології організації пасажирських перевезень, що дозволить залізницям в умовах значних коливань пасажиропотоків надавати транспортні послуги з мінімальними витратами ресурсів та підвищити якість обслуговування. [16]

Математичне моделювання динаміки руху пасажиропотоків на залізничному вокзалі. Процеси інтеграції до Європейської системи пасажирських перевезень та зростання конкуренції на ринку транспортних послуг України вимагають застосування якісно нових концепцій управління залізничними пасажирськими вокзалами, які здатні гнучко реагувати на умови коливання ринкового середовища і на пріоритети споживачів, які постійно змінюються.

Відповідно до цього в роботі запропоновано удосконалити технологію управління пасажиропотоками на залізничних вокзалах за рахунок математичного моделювання руху пасажирів при здійсненні пересадки з урахуванням особливостей індивідуального характеру поведінки кожного пасажирів в потоці виходячи із глобальної мети та локальної інформації

Запропонована модель динаміки руху пасажиропотоків дозволить проаналізувати час пересадки пасажирів, що надасть можливість розробити узгоджений графік прибуття та відправлення міського пасажирського транспорту у взаємодії із залізничним та визначити основні напрямки удосконалення технології організації безперервного перевізного процесу в транспортному вузлі в години «пік». Це в свою чергу дозволить отримати економічний ефект за рахунок більш раціонального використання транспортних засобів у вузлі, підвищення рівня обслуговування та можливості реалізації подорожі пасажирів «від двері до двері», що, як наслідок, підвищить доходи від покращення конкурентних позицій залізниць на ринку пасажирських перевезень. [17]

Розробка адаптивної технології організації схем обігу пасажирських составів на основі процедур еволюційного моделювання. Питання збитковості пасажирських перевезень залізничним транспортом є досить актуальним для Укрзалізниці. Однією з причин цьому є незмінні технології перевізного процесу, які обмежують здатність пасажирського комплексу гнучко реагувати на умови функціонування ринку пасажирських перевезень і на вимоги споживачів, які постійно змінюються.

Виходячи з цього, у даній праці для зниження збитковості пасажирських перевезень в дальньому та місцевому сполученнях пропонується застосування організаційних технологій, в основу яких покладені концепції, що відповідають вимогам змінної основи організації пасажирських перевезень та базуються на застосуванні принципів маркетингу і логістики, зокрема одного із напрямків науки управління потоками – пасажирської логістики. [18]

Навчальний посібник. У даному посібнику викладено основи сучасної технології і організації роботи пасажирського транспорту в умовах міських, приміських, міжміських та міжнародних перевезень. Показано особливості і роль залізничного, автомобільного та водного (морського і річкового) транспорту у розвитку й удосконаленні організації пасажирських перевезень. Наведено експлуатаційно-технічну характеристику транспортних засобів, класифікацію пасажирських перевезень, сервіс пасажирських перевезень, методи дослідження пасажиропотоків, принципи організації і управління пасажирськими перевезеннями, особливості взаємодії різних видів транспорту в транспортних вузлах, порядок обслуговування пасажирів на вокзалах, у портах і в процесі перевезення. А також, визначено сутність і особливості транспортного ринку України у сфері пасажирських перевезень, особливості динаміки і тенденції розвитку пасажирських перевезень в Україні. [19]

Розглянувши вище надані публікації, статті, дослідження у галузі пасажирських перевезень залізничним транспортом, можна відмітити в них дієві заходи по покращенню якості надання транспортної послуги пасажиром, оптимізації технології організації пасажирських перевезень залізничним транспортом, удосконаленню обладнання пасажирського рухомого складу, правовому урегулюванню відносин, що виникають між учасниками транспортного процесу, інші, при реалізації яких можливим є удосконалення транспортного процесу та пасажирського транспортного комплексу.

Література:

1. Яновський П.О. Пасажирські перевезення: Навчальний посібник [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://nashaucheba.ru/v44666/яновський_п.о._пасажирські_перевезення_навчальний_посібник
2. Копитко В.І. Маркетинго-логістичний підхід в організації пасажирських перевезень на залізничному транспорті [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2717/1/11.pdf>
3. Удосконалення механізму конкурентоспроможності послуг на транспортному підприємстві на прикладі служби перевезень Південної залізниці [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=38579>

4. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4946/1/13.pdf>
5. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/782/1/Kukoba.pdf>
6. Козлов В.С. Стан залізничного транспорту приміського сполучення у розвинених регіонах (країнах) світу [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2010/145-132-10.pdf>
7. Ковалів М.В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері пасажирських перевезень на залізничному транспорті [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2234/10>
8. Черномаз О.Б. Форми та методи забезпечення пасажирських перевезень на залізничному транспорті [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2210/10>
9. Голоскоков В.Н. Инновационная логистика в реформировании и развитии сферы услуг пассажирского железнодорожного транспорта [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ru.znatock.com/docs/index-14717.html>
10. Голоскоков В.Н. Мотивационные модели пассажиров железнодорожного транспорта [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.creativeconomy.ru/articles/3177/>
11. Морозова М.В. Обоснование системы управления затратами по пассажирским перевозкам на железнодорожном транспорте [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.ceninauku.ru/page_13830.html
12. Ярошенко С.А. Выявление, раскрытие и предупреждение преступлений экономической направленности в сфере пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.pandia.ru/text/77/170/26327.php>
13. Голубенко О.Л., Кузьменко С.В., Соколова Я.В., Ключев О.О. Аналіз нормованих параметрів комфортабельності салону пасажирського вагона
14. Мельник Т.С. Маркетингове забезпечення введення нової послуги на пасажирському залізничному транспорті [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.vuzlib.org/articles/5418-Marketingove_zabezpechennya_vvedennya_novoi_poslуги_na_pasazhirському_zalіzничному_transпорті/1.html
15. Бутько Т.В., Константинов Д.В., Середина О.В. Моделювання системи оперативного прогнозування пасажиропотоків у приміському сполученні на основі використання інтелектуальних технологій
16. Бутько Т.В., Прохорченко А.В., Журба О.О. Моделювання розподілу пасажиропотоків по поїздам на основі колективного інтелекту [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://journals.uran.ua/ejet/article/view/2653/2459>
17. Прохорченко А.В., Труфанова І.А. Математичне моделювання динаміки руху пасажиропотоків на залізничному вокзалі
18. Бутько Т.В., д.т.н., Прохорченко А.В., Чеклова Є.В. Розробка адаптивної технології організації схем обігу пасажирських составів на основі процедури еволюційного моделювання